

Vantaan Saagapuiston luontoselvitys- loppuraportti

Keijo Savola 7.6.2019

Kannen kuva: Selvitysalueen keskiosan (metsätaloustalokuvion 7136 luoteisosa) lahoppuustoista vanhaa metsää. Kuva: Keijo Savola.

1. Selvityksen toteutus ja selvitettyt asiat

Vantaan Saagapuiston luontoselvityksen maastorelvitys toteutettiin 28.5.2019 raportin laatijan toimesta. Maastorelvitys kesti noin seitsemän tuntia ja sen yhteydessä läpikäytiin melko kattavasti koko selvitysalue.

Selvityksessä pyrittiin tunnistamaan ja rajamaan selvitysalueella sijaitsevat arvokkaat luontokohteet. Huomioitavia luontokohteita edustivat:

- luonnonsuojelulain 29 § luontotyytit
- vesilain 11 § suojellut luontotyytit
- metsälain 10 § erityisen tärkeät elinympäristöt
- METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet (Syrjänen ym. 2016) selvästi täyttävät metsikkökuviot (luokat I, II ja III)
- uhanalaiset, puutteellisesti tunnetut ja silmälläpidettävät luontotyytit (Kokko & Raunio 2018) muissa kuin kangasmetsissä (joissa ko. luokittelua ei voi käyttää)
- muut huomionarvoiset luontokohteet

Selvityksen yhteydessä ei tehty lajistorelvitystä minkään lajiryhmän osalta, mutta kirjattiin ylös indikaattorilajeihin liittyvät satunnaishavainnot.

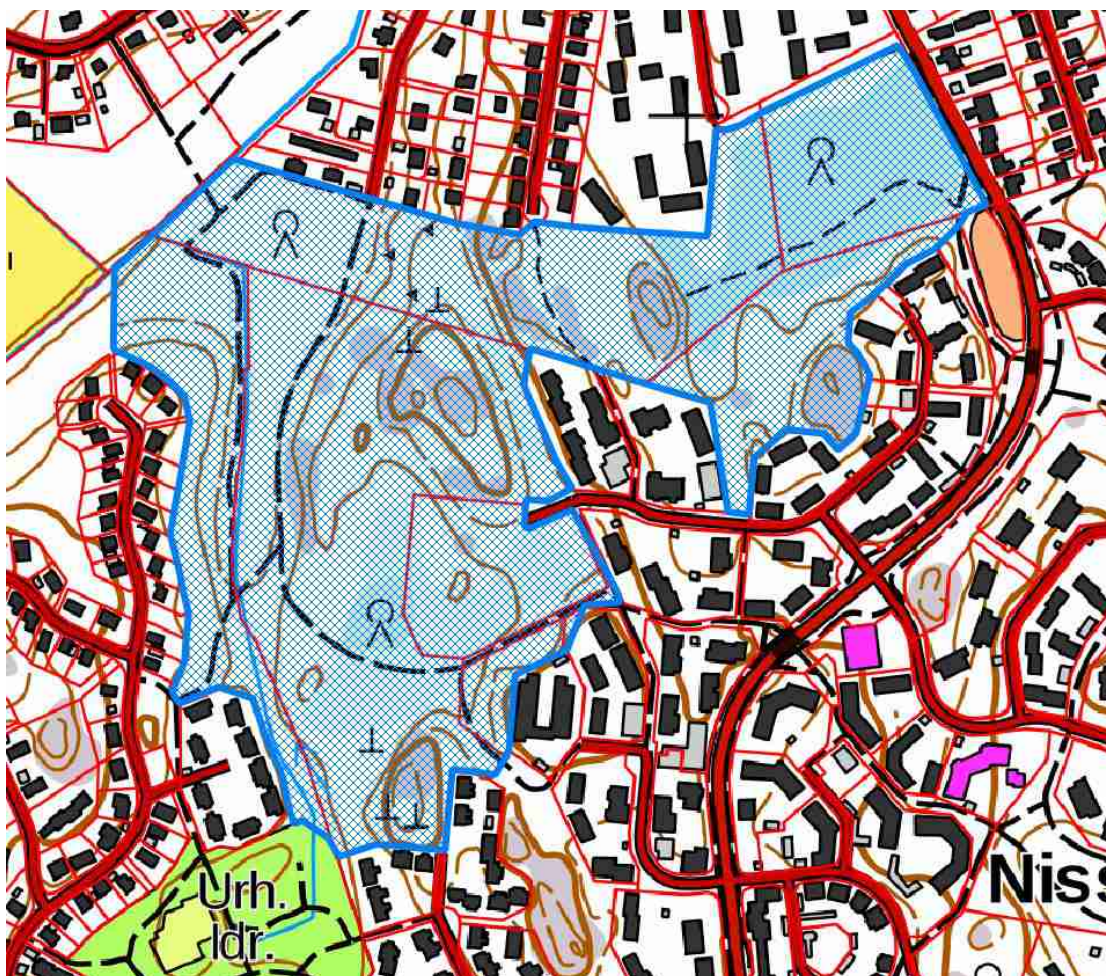
2. Muu hyödynnetty aineisto

Selvityksessä ja raportoinnissa on soveltuvien osien hyödynnetty melko tuoretta Hakunilan suuralueen metsäsuunnitelmaa (Vantaan kaupunki 2018). Kyseistä suunnitelmaa on hyödynnetty lähinnä valtapuuston ikätietojen ja puulajivaltaisuuden hahmottamisessa. Lisäksi täydentävänä tietolähteenä Saagatien kääntöpaikan länsipuolisen alueen osalta on hyödynnetty edellistä Hakunilan alueen metsäsuunnitelmaa (Vantaan kaupunki 2008).

3. Alueen yleiskuvaus

Selvitysalue on kooltaan noin 20 ha (Kartta 1). Alue rajautuu idässä Hakunilantiehen, etelässä, pohjoisessa ja lounaassa asutukseen sekä länsiluoteessa Itä-Hakkilan puron ympäristön metsäisiin ja avoimiin viheralueisiin.

Selvitysalue sisältää Hakunilan suuralueen metsäsuunnitelmaan (Vantaan kaupunki 2018) sisältyvät metsätaloustalokuviot 7110, 7111, 7121, 7122, 7123, 7134, 7135, 7136, 7137, 7138, 7139, 7141, 7142, 7424, 7425, 7426, 7354 ja 7355 sekä metsätaloustalokuvion 7103 keski- ja itäosan ja metsätaloustalokuvion 7112 pohjoisosan. Kuviokartta on raportin lopussa liitteenä ja siihen viitataan tässä raportissa täsmäntävänä ja sijantien hahmottamista helpottavana lisätietona.

Kartta 1. Selvitysalue, jonka keskeiset luontotyyppipohjaiset luontoarvot on selvityksessä pyritty tunnistamaan, kuvaamaan ja rajaamaan.

Selvitysalue sisältää pienipiirteisesti vaihtelevaa, eri rehevyystason kangasmetsien sekä pienialaisempien kalliomäkien ja -laikkujen mosaiikkia, jota monipuolistavat itä- ja keskiosan osin säilyneet piensuot sekä näihin liittyvät laaja-alaisemmat, suokasvillisuudeltaan muuttuneet turvekankaat. Alueen lounais- ja länsiosassa on myös merkittävä määrä lehtometsiä, joista osa on ns. metsälehtoja ja osa vanhoille maatalousmaille kehittyneitä kulttuurilehtoja. Selvitysalueen länsiosassa virtaa Itä-Hakkilan puroon laskeva, ojamaiseksi kaivettu puro. Puroon laskee kaksi noroa.

Alueella kulkee useita ulkoilureittejä ja itäosan suolla on pitkospuut. Lisäksi metsäalueilla kulkee useita pienempiä metsäpolkuja.

3.1 Alueen metsistä

Selvitysalueen kangasmetsien valtatyyppi on tuore kangas. Melko paljon löytyy myös lehtomaisia kankaita sekä lähinnä kallioalueiden tuntumasta hieman myös kuivahkoja kankaita. Itä- ja keskiosan vesitaloudeltaan osin säilyneiden soiden ympärillä on merkittävä määrä mustikka- ja ruohoturvekankaita sekä itäosassa hieman puolukkaturvekangasta.

Kohteen lehdot painottuvat selvitysalueen länsiosaan. Niihin sisältyy entisille maatalousmaille kehittyneitä kulttuurilehtoja (kuviot 7103, 7111 ja 7112), puron- ja noronvarsilehtoja (osa kuvioista 7122) sekä vähäisiä määriä keskiravinteisia tuoreen lehdon laikkuja (mm. kuvion 7134 länsireuna).

Alueella on useita pienialaisia kalliometsäalueita (metsätalouskuviot 7139, 7141 ja 7355 sekä kuvion 7135 kalliomaaosat), joista pääosa on kitumaan karuja kalliometsiä. Kalliomaiden niukkapuustoisin osa lähenee puuntuottokyvyltään joutomaita.

Selvitysalueen metsät ovat kehitysluokaltaan pääosin varttuneita tai vanhapuustoisia. Monien kuvioden valtapuuston keski-ikäsi on arvioitu metsäsuunnitelmassa (Vantaan kaupunki 2018) 50-60 vuotta, mutta osalla kuvioista kasvaa sekapuuna myös selvästi vanhempaa puustoa. Länsiosan kulttuurilehdot ovat valtapuuston iän ja järeyden perusteella nuoren ja varttuneen metsän rajoilla.

Selvitysalueen metsistä yli puolella on takanaan vanhempaa tai uutta (2016) harvennushakkuuhistoriaa, osassa metsistä toimenpide on ollut lähinnä aluspuuston raivaamista. Lisäksi tonttien reunoja sekä osaa reittienvarsista on poimintahakattu historian eri vaiheissa. Osa vuosikymmeniä sitten harvennushakatuista metsistä on luontoarvojen näkökulmasta toipunut kohtuullisen hyvin vanhoista hakkuista.

Harjoitetusta metsänkäsittelystä huolimatta selvitysalueella on säilynyt merkittävä määrä puustorakenteeltaan luonnontilaisen kaltaisia metsikköjä. Lisäksi löytyy sellaisia metsiä, joiden rakenne on vanhoista aluspuuston raivauksista tai valtapuuston aikanaan tehdyistä kevyistä harvennuksista huolimatta kehittynyt sen verran erikäs rakenteiseksi, että niiden nykyrakennetta voi pitää luonnonmukaisena. Pinta-alaltaan merkittävin tällaisten metsien keskittymä sijoittuu selvitysalueen keskiosaan Nissaksenpuiston-Kirkkokasken alueelle sisältäen metsikkökuviot 7121, 7123, 7134, 7135 ja pääosan metsikkökuvioista 7136.

Lisäksi vastaavia rakenteeltaan arvokkaita metsiä on jonkin verran alueen itäosassa (kuvio 7354, kuvion 7138 itäosa, kuvio 7425 pääosin, kuvion 7424 koillisosa) sekä selvitysalueen lounaisosassa (kuvion 7122 länsi-, etelä- ja itäosa).

Kuvion 7134 runsaslahopuustoista, eri-ikäisrakenteista sekametsää. Kuva: Keijo Savola.

Vuonna 2016 (Vantaan kaupunki 2018) tehtyjen harvennushakkuiden takia luontoarvoiltaan vähämerkityksellisiä tällä hetkellä ovat pääosat metsätalouskuvioista 7424 ja 7138 sekä länsireunan voimakkaasti harvennettu lehtorinnekuvio 7103. Lisäksi aikaisempien harvennus- ja poimintahakkuiden takia vähämerkityksellisinä luontotyyppeihin ja metsien luonnontilaan liittyvien arvojen näkökulmasta on syytä pitää selvitysalueen eteläosassa sijaitsevia kuvioita 7137 ja 7142. Harvennettujen osaluueiden kokonaispinta-ala on noin 6 ha. Luontoarvojen kannalta merkittävää on se, että valtaosa näistä vähäarvoisemmista metsiköistä sijaitsee selvitysalueen reuna-alueilla.

Alueen luonnontilaisen kaltaisissa ja luonnonmukaisissa metsissä on yleensä kohtalaisesti (yli 5 kuutiometriä/ha) lahopuuta, joskin löytyy myös niukkalahopuustoisempia laikkuja sekä metsiköitä, joissa lahopuuta on runsaammin (yli 10 kuutiometriä/ha). Lahopuuston määrän ja laadun osalta edustavimpia ovat selvitysalueen keskiosan kuviot 7121, 7134, 7135, kuvion 7122 puron- ja norojenvarret sekä kuvion 7136 keski- ja pohjoisosa.

Pääosa lahopuusta on eriasteisesti lahonnutta ohutta ja keskijäreää 2010-luvulla kuollutta kuusta maassa ja pystyssä, jonkin verran löytyy myös vanhempia tai järeämpiä lahopuita. Monella kuviolla elävän puuston tila (varsinkin kuuset) on sellainen, että lahopuun muodostuminen on kiihtymässä, mikäli puuston luontainen kehitys jatkuu.

Kallioalueilta ja niiden liepeiltä löytyy myös jonkin verran mäntylahopuuta. Koivulahopuuta löytyy koko alueelta harvakseltaan ja länsiosan puron varressa on myös jonkin verran raitalahopuuta.

Selvitysalueelta löytyy myös tavanomaisempaa metsäluontoa. Aikanaan tehdystä harvennuksesta vielä huonosti toipunutta vanhempaa sekapuustoa välittömästi Saagatien käänköpaikan länsipuolella. Kuva: Keijo Savola.

3.2 Alueen soista

Selvitysalueen alkuperäisistä soista pääosa on raivattu maatalousmaiksi tai muuttunut erilaisiksi lehto-, ruoho-, mustikka- tai puolukkaturvekankaiksi.

Alueen osin säilynyttä suoluontoa edustavat itäosan melko iso räme- ja korpimuuttuma/vettymä, Nissaksenpuiston keskiosan korpi sekä näiden kahden välissä sijaitseva pieni erillinen korpialue.

Selvitysalueen keskiosan kartallakin näkyvä suo on säilyneeltä osaltaan luontotyyppinä erittäin uhanalaiseksi määriteltyä metsäkortekorpea. Kuva: Keijo Savola.

Alueen säilyneiden, luontoarvoja omaavien soiden luonne on kuvattu tarkemmin luvussa 5, jossa on kuvattu alueen tärkeimmät luontoarvokeskittymät

3.3 Alueen pienvesistä

Selvitysalueen keskeisin pienvesi on Vaunukalliolta alkunsa saava ja Nissaksenpuiston länsiosan poikki pohjoiseen virtaava Itä-Hakkilan puron sivu-uoma. Puron uoma on selvitysalueen osalta kaivettu ja varsinkin pohjoisosan metsittyneellä maatalousalueella hyvin ojamainen. Selvitysalueen lounaisosan lehtonotkossa (metsätalouskuvion 7122 länsiosa) uoma on kuitenkin paikoin palauttanut mutkittavuuttaan ja sen reunamille on muodostunut kapeita kostean lehdon laikkuja, jolloin puroa voi siltä osin pitää jossakin määrin luonnonmukaisena (ei kuitenkaan vielä luonnontilaisen kaltaisena). Kuva puron uomasta sen parhaiten säilyneellä osuudella on raportin sivulla 8.

Edellä kuvattuun puroon laskee kaksi noroa.

Koillisesta, ulkoilureitin eteläpuolisesta lehtokorvesta (metsätalouskuvion 7123 eteläosa) laskeva noro on pohjoisosassaan ulkoilureitin lähellä hieman kaivettu, mutta noron eteläosa virtaa kivikkoisessa, hiirenporrasta ja korpi-imarretta kasvavassa uomassaan noin 80 metrin matkan luonnontilaisena. Kyseinen noro täyttää vesilain 11 § suojellun luontotyyppin kriteerit. Kuva norosta on raportin sivulla 9.

Selvitysalueen lounaisosassa aikanaan kaivettu puro on jo osalla matkalta palautunut luonnonmukaiseksi. Kuva: Keijo Savola.

Toinen puroon laskeva noro laskee siihen sen länsipuolelta Vaunukallion pohjoisosan asuinalueen pohjoispuolelta. Noro virtaa noin 30-40 m matkan kapeassa ja melko lahoppuustoisessa lehtonotkossa samansuuntaisena länsipuolella kulkevan, lounaasta koilliseen kulkevan ulkoilureitin kanssa. Noron uoma on ainakin keski- ja pohjoisosaltaan luonnontilainen. Koska se on näin lyhyt ja saa alkunsa lounaisosan asuinalueen kupeesta, on tulkinnanvaraista arvioida sitä, onko kyseessä vesilain mukainen noro.

Nissaksenpuiston korvesta lounaaseen laskeva noro on uomaltaan ja reunapuustoltaan luonnontilainen. Kuva: Keijo Savola.

4. Luontokohteiden arvottaminen

Luontokohteiden arvottamisessa on käytetty kuusiportaista luokittelua. Arvottaminen on tehty painottaen vahvasti luontotyyppipohjaisia arvoja, mutta jonkin verran on huomioitu myös kohteiden ilmeistä potentiaalia vaateliaan ja uhanalaisen lajiston kannalta.

Arvottamisessa kohdealueen luontoalueet on suhteutettu arvoluokkien 1-4 osalta Vantaan ja etenkin Hakunilan suuralueen nykyiseen metsäisten luontoalueiden yleistilaan. Arvottaminen on tehty pääosaltaan kohteiden nykyisen tilan perusteella, mutta jonkin verran on huomioitu myös kohteiden ilmeistä kehityspotentiaalia 10-20 vuoden ajanjaksolla.

Mahdolliset lajistonselvitykset saattavat korottaa kohteiden arvoluokkaa.

1. Ei erityisiä luontoarvoja

Kohde edustaa tavanomaista ja useimmiten metsänhoidollisesti käsiteltyä perusmetsäluontoa eikä sillä ole erityisiä METSO-arvoja eikä erityisempää merkitystä uhanalaisten ja silmälläpidettävien luontotyyppien kannalta. Mahdolliset lajistoarvot sekä sijainti ekologisen verkoston kannalta olennaisessa kohdassa voi nostaa arvoa.

2. Avainbiotooppitason luontokohde tai muu alue, jolla on hieman luontoarvoja

Kohteella on selvästi yksilöitävissä olevia luontoarvoja, mutta se on kooltaan pienialainen, vielä melko yleinen tai laadultaan muuten vähemmän edustava. Kohteen arvoa ei voi vielä pitää paikallisesti merkittävänä suhteessa tarkastelualueeseen (Hakunilan suuralue).

3. Paikallisesti arvokas luontokohde

Kohteella on säilynyt paikallisesti merkittävä keskittymä luonnontilaisen kaltaisia tai muuten arvokkaita luontotyyppejä tai kohteella on potentiaalia toimia paikallisesti merkittävänä vaateliiden ja uhanalaisten lajien elinympäristönä.

4. Paikallisesti erittäin arvokas luontokohde

Kohteella on säilynyt arvottamisalueen mitassa merkittävä keskittymä luonnontilaisen kaltaisia tai muuten arvokkaita luontotyyppejä. Kohteen edustavuus ja arvo lähenee, mutta ei vielä aivan täytä maakunnallisesti arvokkaan luontoalueen kriteereitä (Uudenmaan liitto 2012).

5. Maakunnallisesti arvokas luontokohde

Kohteella on säilynyt pinta-alallisesti merkittävä keskittymä luonnontilaisen kaltaisia tai muuten arvokkaita luontotyyppejä ja se täyttää maakunnallisesti arvokkaan luontoalueen kriteerit (Uudenmaan liitto 2012) joko luontotyyppikohtaisten tai yhdistelmäpohjaisten kriteerien perusteella.

6. Valtakunnallisesti arvokas luontokohde

Kohdetta voi pitää luonnontilaisen kaltaisten tai muuten arvokkaiden luontotyyppien huomattavan kokonaispinta-alan perusteella kansallisesti merkittävänä tai kyseessä on muuten erityisen edustava harvinaistuneiden luontotyyppien edustaja. Niiden luontotyyppien osalta (mm. vanhat metsät), joille on laadittu aikanaan valtakunnalliset suojeluohjelmat, riittää myös ko. ohjelmakriteerien täyttyminen.

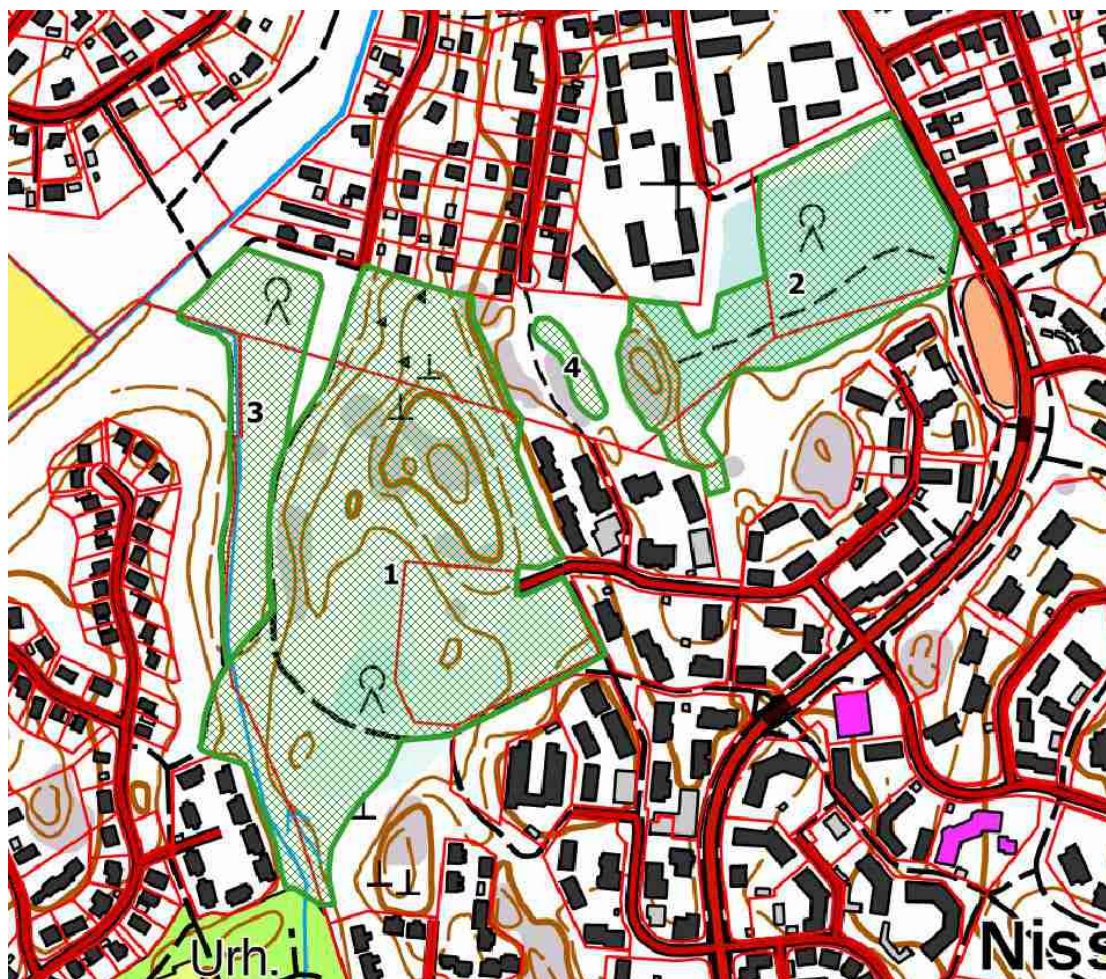
5. Selvitysalueen keskeiset luontoarvot

Selvitysalueella on luonnonsuojelullista merkitystä sekä yhtenäisenä metsäisenä kokonaisuutena että erityisiä luontoarvoja omaavien osa-alueiden ja pienkohteiden kautta tarkasteltuna.

5.1 Yhtenäinen metsäinen luontokokonaisuus

Saagapuiston, Nissaksenpuiston ja Kirkkokasken muodostama metsäinen viheraluekokonaisuus on itsessään niin iso ja yhtenäinen, että sillä on syytä katsoa olevan selvää merkitystä paikallisena luonnon ydinalueena. Arvoa lisää säilyneiden luonnontilaisen kaltaisten tai vähintäänkin luonnonmukaisten metsien merkittävä määrä. Aluekokonaisuuden pienentäminen tai pirstominen muulla maankäytöllä laskee vääjäämättä kokonaisuuden arvoa sekä vähentää sen kykyä ylläpitää jatkossa luontoarvoja.

Metsäalueen merkitystä lisää se, että sen halki kulkee Vantaan ekologisten yhteyksien selvityksessä (Ojala 2018) tunnistettu paikallinen, kehitettävä itälänsisuuntainen ekologinen yhteys (Saagapuisto-Riimumäki-Sipoonkorven kansallispuisto), joka lännessä liittyy paikallisesti tärkeään, eteläpohjoissuuntaiseen Honkametsä-Itä-Hakkilanpuiston yhteyteen. Kyseiset yhteydet on osoitettu myös yleiskaava 2020:n luonnoksessa.

Kartta 2. Selvitysalueen erityisiä luontoarvoja omaavat osa-alueet ja pienkohde: kohde 1. Nissaksenpuisto-Kirkkokasken metsäalue, kohde 2. Saagapuiston itäosan suo sekä siihen liittyvät luontoarvoja sisältävät metsät, kohde 3. Länsiosan maatalousmaalle kehittynyt sekametsälehto ja kohde 4. Kuvion 7138 korpi.

5.2 Selvitysalueen luontoarvojen kannalta erityiset osa-alueet sekä pienkohteet

Selvitysalueelta on rajattavissa osa-alueita, joilla on eri merkittävyydystason yksilöitävissä olevia luontotyyppitasen luontoarvoja. Tällaiset alueet on rajattu kartalle 2 (s. 11).

5.2.1 Nissaksenpuisto-Kirkkokasken metsäalue (kartta 2, kohde 1)

Selvitysalueen luontoarvoiltaan merkittävin osa-alue on noin 8 ha laajuinen Nissaksenpuiston-Kirkkokasken metsä-, suo- ja pienvesikokonaisuus. Kohde sisältää merkittävän keskittymän kohtalaisen lahoppuustoisia kangas- ja kalliometsiä, pääosin vanhapuustoisia ja osaltaan melko lahoppuustoisia ruohoturvekankaita, säilyneen metsäkortekorven, osin säilyneen lehtokorven sekä siitä lähtevän luonnontilaisen noron sekä lounaisosan noron- ja puronvarsiin kytkeytyneitä melko monipuolisia lehtometsiä. Noin 4/5 osaa alueesta edustaa METSO I ja II-luokan elinympäristöjä ja loppuosa luokan III turvekankaita tai kangasmetsiä.

Nissaksenpuisto-Kirkkokasken luoteisosan metsän (metsätaloustietokuva 7121) vanhaa ja lahoppuustoista kangasmetsää. Kuva: Keijo Savola.

Arvokkaaseen luontokohteeseen kuuluu olennaisena osana Saagatien kääntöpaikan länsipuolinen metsäalue (kuvio 7136), johon lisärakentamista suunnitellaan. Kyseisen alue sisältää ruohoturvekankaita ja lehtomaista kangasta, joiden valtapuusto muodostuu noin 60-vuotiaista kuusista sekä näiden joukossa sekapuuna kasvavista samanikäisistä koivuista ja männyistä. Lisäksi kuviolla kasvaa harvakseltaan hyvin vanhoja kuusia sekä vanhoja mäntyjä. Kuvion vanhat ylispuukuuset on vuoden 2008 metsäsuunnitelmassa (Vantaan kaupunki 2008) arvioitu suunnitelman tekohetkellä 117-vuotiaiksi, joten nykyisellään, 11 v myöhemmin, ne ovat todella iäkkäitä.

Valtaosa rakentamiskaavailun alaisesta metsäalueesta on kuusivaltaista, mutta aivan kääntöpaikan pohjoispuolella on kuusen ja koivun muodostamaa sekametsää. Kuvia luonteeltaan hyvin vaihtelevalta hankealueelta löytyy raportin sivuilta 6, 13 ja 19.

Pääosaa Saagatien länsipuolisen hankealueen metsästä on aikanaan harvennettu, osassa metsistä kyse on ollut alikasvoksen osittaisesta raivauksesta. Osa metsistä on rakenteeltaan tasajaksoisempia, osassa puusto on selvemmin eri-ikäisrakenteisempaa.

Saagatien kääntöpaikan länsipuolisen metsäalueen lahoppuustoisin osa-alue sijoittuu kaavallulle rakentamisalueelle. Kuva Keijo Savola.

Rakentamiskaavailun alaisista metsistä neljäsosassa on vähän, pääosassa kohtalaisesti (noin 5 kuutiota ha) ja noin neljäsosassa runsaasti (yli 10 kuutiometriä/ha) lahoppuuta. Pääosa lahoppuusta on kuusta, mutta hieman löytyy myös koivu- ja mäntylahoppuuta. Lisäksi alueella on melko paljon vanhoja, eri järeysasteen läpilahoja kuusen kantoja, mikä tekee alueesta hyvin potentiaalisen lahokaviosammalbiotoopin.

5.2.2 Saagapuiston itäosan suo sekä siihen liittyvät luontoarvoja sisältävät metsät (kartta 2, kohde 2)

Luontokohteen ytimen muodostaa metsätalouskuviolle 7426 (0,8 ha) keskittyvä, suoluonnettaan säilyttänyt alue, jonka halki kulkevat pitkospuut. Vanhat ojat, itäpuolen tie sekä valuma-alueelle kohdistunut rakentaminen on kuivattanut olennaisesti kartoilla 2,6 ha kokoisena suona näkyvää aluetta.

Maastokäynnin perusteella suoalueen keskiosa vaikuttaisi kuitenkin olevan suona säilyvää räme- ja korpimuuttumaa. Osaltaan suon kasvillisuus vaikuttaisi olevan ns. vettymää, jossa suokasvillisuus on kuivahtamisvaiheen jälkeen uudestaan valtaamassa sijaa. Tämä ilmiö näkyy selkeimmin suoalueen keski- ja länsiosassa.

Suoalueen keskiosan rämemuuttumaa ja -vettymää. Kuva: Keijo Savola.

Suoluonnettaan säilyttäneen alueen itäosa on kasvillisuudeltaan lähinnä tupasvillärämemuuttumaa/vettymää, johon liittyy eteläreunassa kapealti korpimuuttumaa. Suoalueen länsiosassa on suokasvillisuudeltaan hieman paremmin säilynyttä korpiräme- ja puolukkakorpivettymää (kuva sivulla 15).

Suoalueen länsiosan suoluonnettaan säilyttäneitä korpea. Kuva: Keijo Savola.

Suoluonteensa säilyttänee alueen pohjois- ja koillisreunassa on säästetty parin vuoden takaiselta harvennushakkuulta varttunutta puustoa kasvavia puolukka- ja mustikkaturvekankaita (pääosa metsätaloustalokuvion 7425 sekä metsätaloustalokuvion 7424:n koillisosa). Pääosaa kuvion 7425 metsistä luonnehtii tiheällä puustorakenteella kasvava varttunut mäntyvaltainen puusto, jossa männyn joukossa kasvaa sekapuuna merkittävä määrä koivua ja jonkin verran nuorta ja varttunutta kuusta. Luontaisen itseharvennemisen seurauksena ohuenpuoleiseen painottuvaa mäntylahopuuta on melko runsaasti (arviolta noin 5 kuutiota/ha).

Vuoden 2016 harvennushakkuulta säästynyt alueen pohjois- ja koillisosa (metsätaloustalokuvion 7424 pohjois- ja koillisosa) on puolestaan mustikkaturvekangasta, jossa kasvaa melko luonnonmukaisella ja vaihtelevalla tilarakenteella eri-ikäisten kuusten, mäntyjen ja koivujen luonnehtimaa sekametsää. Metsässä lahoaa jonkin verran ohuita ja keskijäreitä mänty- ja kuusilahopuita, osa mäntylahopuista on pätikitty sahaamalla metrin paloihin. Kuviolla on myös vanhoja läpilahoja kantoja eli sen lahoaviosammalpotentiaali on ilmeinen.

Suoalueen länsipuolella suohon rajautuu kalliomäeltä laskeva rinne, jossa kasvaa kapeana kuviona luonnontilaisen kaltaista tuoreen kankaan vanhapuustoista havusekametsää (metsätaloustalokuvion 7138 itäosa).

Kohdetta täydentää edellä kuvatun pienehkö kalliomäki (metsätaloustalokuvio 7139, 0,2 ha), joka on vähäisen puuston ja melko luonnonmukaisen karun kalliokasvillisuuden luonnehtima jouto-kitumaan kallio.

Kalliomäen eteläkaakkoispuolelta arvokasta luontokohdetta täydentää vielä tontteihin rajautuva pieni metsikkö (metsätaloustalokuvio 7354, 0,2 ha), joka on kasvillisuudeltaan lähinnä tuoretta kangasta. Kuviolla kasvaa luonnontilaisen kaltaisella tilarakenteella, varttunutta (valtapuusto noin 50-60 v) kuusivaltaista puustoa, jossa on sekapuuna vajaa kolmannes mäntyä ja koivua. Metsää ei ole erityisemmin harvennettu ja sen alueelle on muodostunut itseharvenemisen seurauksena näkyvästi ohuempaa kuusilahopuuta. METSO-arvoilla kyseessä on luokan II-III kangasmetsä.

Arvokas luontokohde on rajattu kartalle 2 (s. 11). Sitä voi pitää lähinnä paikallisesti merkittävänä luontokohteena, jolla on merkitystä sekä säilyneiden suoarvojen että kehittyvien METSO-arvojen kannalta. Säilyneen suoluonnon vähäisyys Kaakkois-Vantaalla nostaa jonkin verran alueen merkitystä.

5.2.3 Länsiosan maatalousmaalle kehittynyt sekametsälehto (kartta 2, kohde 3)

Selvitysalueen länsiosassa on noin 1,5 ha laajuinen entiselle maatalousmaalle kehittynyt sekametsälehto, jonka länsireunaa virtaa ojamaiseksi saatettuna Itä-Hakkilan puroon pohjoiskoillisessa laskeva puro sivu-uoma.

Aluetta rajaavat etelässä, idässä, lännessä ja luoteessa ulkoilureitit, pohjoisessa ja koillisessa ulkoilureittien varteen tehdyt melko tuoreet harvennushakkuut.

Ulkoilureittien välisellä metsittyneellä maatalousmaalle on aikanaan istutettu jonkin verran mäntyä (metsäsuunnitelman mukaan 37-vuotiaista), mutta valtapuuston muodostavat alueelle ilmeisen luontaisesti levittäytyneet nuoret ja varttuvat raudus- ja hieskoivut, raidat, harmaalepät, pajut, tuomet, pihlajat sekä alikasvoksena kasvat kuuset. Pääosaa alueesta ei ole harvennettu, minkä takia puustorakenne on melko tiheä ja puiden koko hyvin vaihteleva.

Alueen kasvillisuudessa näkyy vielä vanha maataloushistoria, mutta selvästi runsastumassa ovat jo monet tuoreiden ja kosteiden lehtojen lajit, kuten hiirenporras, karhunputki ja jänönsalaatti. Alueen lehtoluonnetta ja -rakennetta kehittää myös tuomen levittäytyminen alueelle. Kuviolle on paikoin jo muodostunut näkyvästi ohutta lehtilahopuuta, mutta määrä on vielä kuutiomäärillä mitattuna melko vähäinen.

Kohdetta voi pitää hyvänä ja kehityskelpoisena METSO III-luokan lehtona ja lisäksi sen suojaista ja monipuolinen puustorakenne tekee siitä potentiaalisesti hyvän lintumetsikön.

Kohteen voi arvioida luontokohteena paikallisesti arvokkaaksi, joskin se kuuluu tämän arvoluokan luontokohteiden vaatimattomampaan osaan.

Kohteen luonnonsuojelullista arvoa lisää jonkin verran sen liittyminen etelässä ja idässä muihin arvokkaiksi todettuihin luontokohteisiin (kohde 5.2.2 Nissaksenpuisto-Kirkkokasken metsä). Kohteiden erilaisen luonteen takia ne on kummatkin katsottu

tarkoituksenmukaiseksi rajata ja arvottaa omina kohteinaan eikä yhtenä kokonaisuutena, mikä myös olisi ollut mahdollista.

Kohteen rajausta on esitetty kartalla 2 (s. 11). Rajauksesta on rajattu ulos pohjois- ja koillislaidan ulkoilureittien varsien laajimmat, melko tuoreet harvennushakkuut.

Lehtoalueen eteläosan monimuotoista sekapuustoa. Kuva: Keijo Savola

5.2.4 Kuvion 7138 korpi (kartta 2 kohde 4)

Selvitysalueen keskiosassa, Häkilätien pää ja Saagakujan välissä sijaitsevan metsätalouskuvion 7138 keskiosassa on säilynyt pieni suoalue. Eteläkaakosta luodepohjoiseen suuntautuneen juotteen pituus on noin 70 m ja leveys keskimäärin noin 15 m.

Suoalueen koko on reunasoistumiseen noin 0,15 ha. Kyseessä on kasvillisuudeltaan lähinnä karumman ruohokorven ja kangaskorven välimuoto, jossa on molempien suotyyppien piirteitä. Suon vesitalous on säilynyt hyvänä. Korven itäpuolella harvennushakkuu on ulotettu käytännössä kiinni suopainanteen reunaan, mutta länsipuolella hieman suota ylempänä ja lännempänä kulkeva ulkoilupolku on toiminut myös harvennushakkuun rajana.

Korpi edustaa pienestä koostaan huolimatta paikallisiin suoyhdistymiin luettavia boreaalisia piensoita, jotka on luokiteltu uusimmassa luontotyyppien

uhanalaisarvioinnissa (Kontula & Raunio (toim.) 2018) erittäin uhanalaisiksi. Pienen kokonsa takia kyseessä on kuitenkin lähinnä jonkin verran luontoarvoja omaava avainbiotooppityypin luontokohde, joka ei aivan täytä paikallisesti arvokkaan luontokohteen kriteereitä. Kohteen raja-alue on esitetty kartalla 2 (s. 11)

6. Havaitusta lajistosta ja alueen lajistopotentialista

Maastokäynti oli työsovimuksen mukaisesti luontotyyppi- ja elinympäristöpainotteinen eli lajistoa ei erityisemmin havainnoitu sen ylitse mikä oli tarpeen kasvupaikkojen määrittelyn kannalta. Alueen yleiseen lajistopotentialiin kiinnitettiin kuitenkin huomiota.

Selvityksen yhteydessä havaittiin maalahopuilta muutamia sellaisia kääpä- ja orakaslajeja, joita pidetään luonnonsuojelullisesti arvokkaiden vanhojen metsien indikaattorilajeina (mm. Niemelä 2016).

Kuvion 2021 kuusimaapuilla havaittiin kaksi esiintymää ruostekääpää (*Phellinus ferrugineofuscus*), kuviolta 7135 esiintymä oravuotikkaa (*Asterodon ferruginosus*, orakas) sekä kalliometsäkuvion 7355 mäntymaapuulta viinikääpä (*Meruliopsis taxicola*).

Havaitut lajit eivät ole Vantaalla tai pääkaupunkiseudulla erityisen vaateliaita tai harvalukuisia mutta yhdessä useiden kuvioiden melko runsaan ja monipuolisen maalahopuun kanssa ne indikoivat varsinkin selvitysalueen keski- ja lounaisosan metsien melko hyvää potentiaalia vaateliaan lahoppulajiston kannalta.

Selvitysalueelta paikallistettiin useita metsikkökuvioita, joiden luonne (= kosteusolosuhteet, suojaisa pienilmasto, pitkälle lahonneet kuusimaapuut tai kuusen kannot) tekee niistä ilmeisen potentiaalisia elinympäristöjä lahojavuosammaleelle (*Buxbaumia viridis*). Kyseessä on erittäin uhanalaiseksi (EN) luokiteltu, luonnonsuojelulain 47 § erityisesti suojeltava laji, jolle pääkaupunkiseudun lahoppuustoiset lehto-, korpi- ja kangasmetsät ovat osoittautuneet valtakunnallisesti tärkeäksi esiintymiskeskittymäksi.

Erityisen potentiaalisia kasvupaikkoja lahojavuosammalen kannalta ovat maastokäynnin havaintojen perusteella metsätalouskuviot 7121 (etelä- ja keskiosa), 7122 (puron lähivyöhyke), 7123, 7136 (rakentamiskaavailujen aluetta), 7142, kuvion 7425 koillis- ja eteläosa sekä kuvion 7424 pohjois- ja koillisosa.

Kohteella on merkittävästi lahokaviosammalelle potentiaalisesti soveltuvia metsiä. Kuvassa Saagatien pää (metsätaloustalokuvion 7136 kaakkoisosassa) lounaispuolista ruohoturvekangasta, jossa on näkyvästi lajille soveliaita läpilahoja kuusen kantoja. Kuva: Keijo Savola.

7. Johtopäätökset luontoarvoista ja suositukset maankäytön suunnittelulle

Saagapuiston, Nissaksenpuiston ja Kirkkokasken muodostama alue on Kaakkois-Vantaan oloissa laaja ja yhtenäinen metsäinen viheraluekokonaisuus. Alue on lännessä kytkeytynyt Vaunukallion alueeseen sekä luoteispohjoisosassa Itä-Hakkilan puron kautta Itä-Hakkilan puistoon ja sen pohjoispuolisiin viheralueisiin. Jonkinasteista kytkeytyneisyyttä on myös itään Riimupuiston-Riimukallion alueelle. Alueen halki kulkee myös Vantaan ekologisten yhteyksien selvityksessä (Ojala 2018) tunnistettu paikallisesti merkittävä ekologinen yhteys.

Aluekokonaisuutta on syytä pinta-alan, yhtenäisyyden ja sijainnin takia pitää paikallisesti erittäin merkittävänä luonnon ydinalueena.

Selvitysalue on lisäksi luontotyyppinäkökulmasta tarkasteltuna monipuolinen alue, jolla on merkitystä kangasmetsien, lehtojen, korpi- ja rämesoiden, kallioiden sekä noro- ja puroluonnon suojelulle. Selvitysalueella on myös laajempia osa-alueita sekä pienkohteita (kartta 2, s. 11), joilla on yksilöitävissä olevaa merkitystä uhanalaistuneiden tai harvinaisten luontotyyppien ja elinympäristöjen kannalta.

Alueen merkittävin luontoarvokeskittymä on selvitysalueen länsi- ja keskiosaan sijoittuva Nissaksenpuisto-Kirkkokasken osa-alue. Tämä noin 8 ha laajuinen alue sisältää merkittäviä METSO-arvoja omaavia kangasmetsiä ja turvekankaita sekä jonkin verran arvokkaita lehtoja, korpia ja kalliometsiä. Lisäksi alueella on jonkin verran pienvesien suojeluarvoa. Osa-aluetta voi pelkän luontotyyppipohjaisen arvottamisen näkökulmasta pitää paikallisesti erittäin merkittävänä. Lajistoperusteiset lisäselvitykset mm. lahokaviosammalen ja kääväkkäiden osalta saattaisivat nostaa alueen merkityksen maakunnalliseksi (Uudenmaan liitto 2012).

Saagatien kääntöpaikan länsipuolisen alueen ottaminen rakennuskäyttöön heikentäisi olennaisesti kyseisen arvokkaan luontoalueen suojeluarvoja. Rakentaminen pienentäisi arvokkaan alueen kokonaispinta-alaa, hävittäisi jo nyt lahoppuustoisia turvekankaita sekä vaikuttaisi todennäköisesti haitallisesti myös Nissaksenpuiston keskiosan säilyneen metsäkortekorven säilymiseen. Rakentaminen vähentäisi olennaisesti myös lahokaviosammalelle potentiaalisesti soveltuvien metsien määrää selvitysalueella.

Luontoselvityksen havaintojen perusteella on syytä suositella voimakkaasti Saagatien länsipuolisesta rakentamiskaavailusta luopumista. Mikäli hanketta jatketaan, on hankealueella sen korkean lahokaviosammalpotentiaalın takia syytä teettää lajin mahdollisten esiintymien ammattimainen selvitys.

Selvitysalueen länsiosaa (metsätalouskuvio 7111) on harkittu uuden koirapuiston paikaksi. Kohde ei liene koirapuiston paikaksi paras mahdollinen, koska alueen poikki virtaa Itä-Hakkilan puron sivu-uoma, jonka kautta koirapuiston tuottamat lisäravinteet päätyisivät Itä-Hakkilan puroon. Lisäksi alueella sijaitsevaa, entiselle maatalousmaalle kehittyntä monipuulajista sekametsää voi pitää luontoarvojen kannalta paikallisesti arvokkaana (METSO III-luokan lehto, linnustolle ja muulle häiriöherkälle lajistolle hyvä suojapaikka).

Luontoselvityksen havaintojen perusteella koirapuistolle on suositeltavaa hakea toinen sijoituspaikka.

Selvitysalueen keskeiset luontoarvojen keskittymät on syytä huomioida asemakaavassa säilyttävillä merkinnöillä. Nissaksenpuisto-Kirkkokasken paikallisesti erittäin arvokas osa-alue kannattaa ottaa tarkasteluun mietittäessä yleiskaavan luon-alueita.

Muuta

Selvitysalueelta havaitut luontoarvot ovat jossakin määrin ristiriidassa vuonna 2018 hyväksytyn Hakunilan suuralueen metsäsuunnitelman eräiden hakkuu- ja hoitoesitysten kanssa. Kaavailtuja hakkuita sekä niiden toteutustapaa (mm. lahoppuun jättäminen) olisi hyvä tarkistaa uuden luontotiedon perusteella.

Lähteet

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Ojala, A. 2018. Vantaan ekologiset yhteydet. Vantaan kaupunki. Ympäristökeskus. Julkaisuja 2019:1. 71 s.

Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M. & Valkeapää, A 2016: Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäelinympäristöjen tunnistaminen - METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016-2015. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016.

Uudenmaan liitto 2012: Luonnonympäristöjen arvottamisen kriteeristö Uudellemaalle (LAKU). Loppuraportti. Uudenmaan liiton julkaisuja E 119-2012. 54 s.

Vantaan kaupunki 2008: Vantaan metsäsuunnitelma 2008-2017. Hakunilan aluesuunnitelma.

Vantaan kaupunki 2018: Hakunilan suuralueen metsäsuunnitelma.

